

การศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์

An Analytical Study of The 5 Precepts in the View of Buddhist Ethics

ปัญญา ศาสตรา¹,
จรัส ลีกา², พระสมบัตินัฐญาโณ³,
พระมหาอรรถพงษ์ ศรีระวงษ์⁴, พระนรินทร์ สีสเตโช⁵ และ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว⁶
ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเลย¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{2,3,4,5}
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁶

**Panya Sattra¹,
Jaras Leeka², Phra Sombat Thitañño³,
Phramaha Attapong Srirawong⁴,
Phra Narin Silatejo⁵ and Ajchariya Vongkhamsao⁶**
Director of Non-formal Education Office, Loei Province, Thailand ⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khonkaen Campus, Thailand^{2,3,4,5}
North Eastern University, Thailand⁶
Corresponding Author; E-mail: panya123@gmail.com

บทคัดย่อ

ศีล 5 เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ด้วยการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้เป็นปกติสุขด้วยการไม่เบียดเบียนและคนอื่นที่เกิดจากการงดเว้นการฆ่าสัตว์การลักทรัพย์การประพฤติดลู่ละเมิดทางเพศการพูดเท็จและการดื่มสุราและยาเสพติด และศีล 5 ยังเป็นเครื่องมือนำมนุษย์ให้บรรลุถึงคุณธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไปจนถึงพระนิพพาน

คำสำคัญ: ศีล 5; พุทธจริยศาสตร์

* ได้รับบทความ: 11 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2562
Received: December 11, 2019; Revised: December 25, 2019; Accepted: December 26, 2019

Abstract

The 5 precepts are the basic principles of Buddhist ethics in human life in society by controlling physical behavior and verbally expressing happiness. By not pushing himself and others Caused by abstaining from slaughtering animals, burglary, behavior, sexual harassment, false speech and drinking and drug abuse and the 5precepts is also a tool to bring human beings to achieve higher virtues up to nirvana.

Keywords: 5 Precepts; Buddhist Ethics

บทนำ

นับตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์กระแสวัฒนธรรมผ่านเข้ามาสู่สังคมไทยในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อทัศนคติของสังคมไทยทำให้คนไทยตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใดความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง (Buddhadasa Phikkhu, 1999 : 45-48) ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามเช่นฆ่ากัน ผู้คนแก่งแย่งแข่งขันกันด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรม เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเจริญของโลกและวัตถุที่สวยงามด้วยสิ่งประดิษฐ์ที่ทันสมัยสะดวกสบาย แต่การดำเนินชีวิตของผู้คนกลับเสื่อมทรามลง อันเป็นเหตุให้ศีลธรรมภายในจิตใจผู้คนลดลงด้วยเช่นเดียวกัน หากมองด้วยปัญญาของมนุษย์แล้วดูเหมือนว่ามนุษย์จะให้เหตุผลมากมายในการดำเนินชีวิต แต่เหตุผลต่างๆ ที่มนุษย์ดำเนินอยู่เป็นเหตุผลที่ไม่ประกอบด้วยคุณความดี ซึ่งสามารถวัดได้จากความสุขของคนในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ สิ่งซึ่งใช้ควบคุมรักษาระเบียบสังคมนั้นมีสองแบบคือ แบบบังคับภายนอก และแบบบังคับภายในกฎหมายเป็นแบบบังคับภายนอกที่สังคมได้สร้างขึ้นให้มีลักษณะบังคับ โดยมีแบบแผนที่ชัดเจนและแน่นอน มีการลงโทษ หากสมาชิกของสังคมฝ่าฝืนกฎหมายที่ได้วางไว้ ส่วนแบบบังคับภายในนั้นเป็นแบบแผนหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติอันดีงาม ซึ่งสมาชิกที่อยู่ในสังคมได้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาอบรมสั่งสอน และประพฤติปฏิบัติตาม โดยไม่จำเป็นต้องมีใครบังคับแบบบังคับภายใน ได้แก่ กฎศีลธรรม

สังคมไทยถือได้ว่ามีประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลักคำสอนในพุทธศาสนาก็มุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนดำเนินชีวิตไปสู่ความสุขที่แท้จริง และพระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพเนื่องจากมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่นซึ่งเป็นต้นตอแห่งความขัดแย้งและความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ศีล5ที่ทำให้เกิดความสงบทั้งในระดับปัจเจกชนสังคมประเทศชาติและสังคมโลก” (Khemanan Khemanan, 2010 : 40) หลักคำสอนในพระพุทธศาสนานับว่าพฤติกรรมทางจิตซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้กระบวนการคิดรวมทั้งกระบวนการที่อยู่นอกเหนือการคิดจิตเป็นผู้นำในทุกกรณีบุคคลจะถูกจิตชักจูงไปการปฏิบัติในเรื่องของศีลก็คือการสำรวมระวังกายและวาจาที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยมีเมตตาธรรมเป็นเครื่องผูกใจที่จะไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นศีล5เป็นคำกลางๆแต่ละยุคสมัยจะมีความเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และลักษณะอาการความเป็นไปของพฤติกรรมเหล่านี้ไม่เหมือนกันเราจึงต้องจัดวางศีล5ให้เหมาะสมทำเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนลงไปเพื่อที่จะปฏิบัติได้จริง” (Thai Tipitaka Sung. S.15/62/73) ศีล 5 เป็นหลักการปฏิบัติทางจริยธรรมเบื้องต้นสำหรับคฤหัสถ์เพื่อให้ห่างไกลจากการทำชั่วและไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นเชิงสังคม “จึงควรรักษาเจตนารมณ์ทางสังคมของศีลให้คงอยู่ไม่ให้มีเพียงรูปแบบพฤติกรรมต่างๆและการขยายเจตนารมณ์ทางสังคมของศีลให้กว้างไปสู่การปฏิบัติของคฤหัสถ์โดยเป็นระบบชีวิตและระเบียบสังคมแบบพุทธของชาวบ้านให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของกาลสมัย” จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุปนิสัย นิสัย และพฤติกรรมของมนุษย์ ความประพฤติย่อมเป็นกระจกเงาส่องให้เราเห็นอุปนิสัยและนิสัยของคน จริยศาสตร์จึงช่วยตีค่าของมนุษย์ (Phra Dhamma Pikaka (P.Payutto), 1998 : 16-20) ที่ว่าด้วยข้อปฏิบัติหรือระเบียบสำหรับฝึกหัดกายวาจาใจของบุคคลที่เรียกว่า ภาคปฏิบัติหรือพฤติกรรมอาการที่แสดงออกของบุคคลนั่นเองจริยศาสตร์ที่พูดความดีความถูกต้องความไม่ดีความไม่ถูกต้องคืออะไรมีเกณฑ์ในการตัดสินอย่างไรสิ่งที่เรียกดี/ชั่วนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ตลอดถึงการพูดถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ควรจะเป็นนั่นคืออะไรพุทธจริยศาสตร์ คือการพยายามหาคำตอบในปัญหาที่ว่ามนุษย์เราควรดำเนินชีวิตอย่างไรอะไรที่ควรกระทำ อะไรที่ไม่ควรกระทำ เราจะทำอย่างไรถึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ เรากระทำสิ่งใดแล้วก่อให้เกิดโทษ เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายของชีวิตว่าควรจะเป็นอย่างไรหรือว่าคืออะไร

ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นทั้งเรื่องส่วนบุคคลและเรื่องของสังคมที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความสงบสุข

จริยศาสตร์มีหลักปฏิบัติค่อนข้างแน่นอนตายตัว โดยเฉพาะหลักทางพุทธปรัชญาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสอย่างไรต้องยึดตามอย่างนั้น ตัวจริยศาสตร์ทางศาสนาเองจึงเป็นหลักที่แน่นอนศาสนิกชนต้องปฏิบัติตาม หากใครปฏิบัติได้ถือว่าเป็นศาสนิกชนที่ดี แต่ก็มีหลายคนที่ไม่ทางไกลหลักจริยศาสตร์ ทำให้สังคมทั้งส่วนตัวและส่วนรวมเสียสมดุล เพราะไม่นำหลักดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับความก้าวหน้าของสังคม คนกลุ่มนี้อาจมองว่าหลักจริยศาสตร์เองที่มีปัญหาคือ ล้าหลัง ตอบโจทย์ของสังคมไม่ได้ และตัวจริยศาสตร์เองที่ต้องประยุกต์เข้าหาสังคม ไม่ใช่ให้สังคมประยุกต์เข้าหาจริยศาสตร์ที่กล่าวมา คือตัวอย่างของปัญหาสังคมปัจจุบันที่ว่าหลักจริยศาสตร์มีคุณค่าเพียงพอกับสมัยสังคมก้าวหน้าหรือไม่ อย่างไร เพราะในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงตามธรรมดา จริยศาสตร์เองจะมีกฎเกณฑ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อตอบโจทย์แก้ปัญหาสังคมได้อย่างไรบ้าง สำหรับพุทธจริยศาสตร์มีหลักของศีล 5 ที่มีเป็นประเด็นให้วิพากษ์ในสังคมปัจจุบัน ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สงบสุขได้นั้นจำเป็นต้องมีกฎกติกา หรือข้อกำหนดกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับความประพฤติของคนในสังคมให้มีแนวทางปฏิบัติที่ดีงามและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมภายใต้มาตรฐานเดียวกัน สำหรับสังคมชาวพุทธเรียก หลักหรือระเบียบที่ควบคุมความประพฤติของคนและกิจการของชุมชนให้เรียบร้อยดีงามนั้นว่า ศีล

ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคลแต่ในแง่ผลกระทบนั้นการละเมิดศีลห้ามีผลเสียต่อส่วนรวมด้วยเช่นทำให้ชุมชนวุ่นวายไร้ความสงบแต่การอธิบายโทษของการละเมิดศีลห้าที่ผ่านมามักจะเน้นแต่ผลเสียที่เกิดขึ้นกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเช่นกรณีศีลข้อ3เท่านั้น (Phra Phaisan Visalo, 2009 : 227) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าศีล5เป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษย์ผู้ปรารถนาความสุขเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวกสืบเนื่องมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์แต่เมื่อมนุษย์ยังอยู่รวมกันเป็นชุมชนส่วนน้อยปัญหาสังคมก็ไม่มีหรือมีขึ้นก็เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ยุ่งยากและสามารถแก้ไขตกลงกันได้ครั้งต่อมาเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นชุมชนหมู่ใหญ่ดังเช่นปัจจุบันปัญหาสังคมก็เกิดมากขึ้นและความยุ่งยากก็มีมากขึ้น (Thanit Yoo Pho, 1997 : 1) จนทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดขาดความสนใจเอาใจใส่ในด้านจิตใจขาดการยับยั้งชั่งใจไม่ให้ออกอยู่ภายใต้อำนาจความต้องการยอมกระทำความผิดที่ร้ายแรงต่างๆโดยไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายหรือความผิด

ใดๆการที่สังคมไทยปัจจุบันมีความวุ่นวาย ไม่ค่อยสงบสุขและมีปัญหาการใช้ความรุนแรงมากขึ้นขึ้น หากพิจารณาจนถึงต้นเหตุของปัญหาจะพบว่า สาเหตุส่วนใหญ่แล้วมาจากการละเมิดศีล 5 แทบทั้งสิ้น

ความสำคัญและหลักการ

บทความนี้เป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อให้ทราบถึงหลักของศีล 5 ในฐานะหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานในพุทธปรัชญา ศีล 5 หมายถึงข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปกติสุขกลมกลืนไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยให้มนุษย์สำรวมกายวาจาไม่ให้ไปล่วงเกินตนเองและผู้อื่น และเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะสงบสุข เบญจศีลหรือศีลห้า หมายถึงอาการงดเว้นจากความชั่ว คือ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์งดเว้นจากการลักทรัพย์งดเว้นจากการประพฤติก่อให้เกิดโทษทางเพศงดเว้นจากการพูดเท็จงดเว้นจากการดื่มสุราและยาเสพติด เป็นต้น

ศีล 5 หรือ สิกขาบท 5 นี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการงดเว้นจากการทำชั่วโดยการรักษากาย และวาจาให้เป็นปกติ ด้วยการงดเว้นจากบาปกรรม 5 อย่าง ที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นภัยและเวร คือ

ปาณาติบาตการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป

อทินนาทานการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้

กาเมสุ มิจฉาจารการประพฤติดีกในกามทั้งหลาย

มูสาวาทา การประพฤติดีกทางวาจา

สุราเมรัยมัชชะปมาทัญฐานเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทในเพราะสุราเมรัยและของมึนเมา (Thai Tipitaka 22/117/228-229)

องค์ประกอบของศีล 5

พุทธศาสนิกชนและผู้ที่มีใจศึกษาธรรมะหลายคนมีข้อกังขาเกี่ยวกับเบญจศีลหรือศีล 5 ว่าขอบเขตหรือขอบข่ายความผิด ความบกพร่องของศีลแต่ละข้อมีองค์ประกอบความผิด และลักษณะของการทำผิดอย่างไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ปาณาติปาตา เวมณี แปลว่า เจตนา งตเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์ รวมไปถึงการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรมาน คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ประสงค์เอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยังเป็นอยู่ มนุษย์ไม่เลือกกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ในวัยใดก็ตาม จนถึงที่ยังอยู่ในครรภ์ก็ตาม จะใหญ่หรือเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมดดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศีล	ลักษณะการห้าม	องค์ประกอบ	ลักษณะการทำผิด
ปาณาติปาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์	1. ห้ามฆ่า 2. ห้าม ทำ ร้ายร่างกาย 3. ห้ามทรมานทรมาน	1. สัตว์มีชีวิต 2. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต 3. มีจิตคิดจะฆ่าให้ตาย 4. พยายามฆ่า 5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น	1. ทาด้วยตนเอง 2. ใช้ให้ผู้อื่นทา 3. ปล่อยอาวุธ เช่น ขว้าง ปา 4. สร้างเครื่องประหารอย่างถาวร เช่น ทาอาวุธ ขุดหลุมพราง ฯลฯ

2) อทินนาทานา เวมณี แปลว่า เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการเป็นโจร คือไม่เบียดบังดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของที่ผู้อื่นไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือว่าทางวาจาอันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิ์ขาด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศีล	ลักษณะการห้าม	องค์ประกอบ	ลักษณะการทำผิด
อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิงวิ่งราว เป็นต้น	1. ห้ามโจรกรรม เช่น ลัก ฉก กรรโชก ปล้นจี้ ฉ้อ หลอกลวง ตระบัดเบียดบัง สับเปลี่ยน โกง ลัก ลอบ ยักยอก	1. ของนั้นมีเจ้าของ 2. รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของ 3. มีจิตคิดจะลักขโมย 4. พยายามลักขโมย 5. ได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น	1. ลักขโมยด้วยตนเอง 2. ใช้ผู้อื่นลักขโมยด้วยวาจาหรือเขียนหนังสือ 3. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ทั้งของนั้นไว้ หรือโยนของนั้นให้พวกเดียวกัน หรือทั้งของที่ต้อง

			เสียภาษีให้พื้นที่ สิ่งสมัครพรรคพวก ไว้ว่าถ้ามีโอกาสให้ ลักษณะของนั้น
--	--	--	--

การดำเนินชีวิตด้วยการเปิดเปิดเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์สิน เช่น สิ่งของมีค่ามากและประกอบกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์สินมีมากย่อมมีโทษมาก ถ้าเป็นของเล็กน้อยก็มีโทษน้อย แต่ต้องประกอบด้วยกิเลสและความพยายามอีก เช่น สิ่งของมีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์สิน ผู้ลักมีความปรารถนาอยากได้และความพยายามมากก็มีโทษมาก แต่ถ้าได้มาโดยง่ายมีความปรารถนาอยากได้น้อยก็จะมีโทษน้อยเป็นต้น

3) กาเมสุมิฉฉา จาร เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิในกาม กามในที่นี้หมายถึงกิริยาที่รักใคร่กันผ่านทางประเวณี หมายความว่างดเว้นจากความประพฤติดิในการที่จะล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่นดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศีล	ลักษณะการห้าม	องค์ประกอบ	ลักษณะการทำผิด
กาเมสุมิฉฉา จาร คือ ละเว้นจากการประพฤติดิล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น	1. ห้ามประพฤติดิในทางประเวณี 2. ห้ามประพฤติดิธรรมดาหรือล่วงเกินในสิ่งที่เขารักและหวงแหน	1. วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง 2. มีจิตคิดจะเสพ 3. พยายามที่จะเสพ 4. มรรคถึงมรรค	1. กระทำด้วยตนเอง

การล่วงเกินในขอบเขตของความเป็นสามี-ภรรยา ที่เป็นไปทางกาย ในการประพฤติดิล่วงละเมิดทางเพศ จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของกิเลส และความพยายาม เช่น ผู้ถูกละเมิดประกอบด้วยคุณความดีมาก ย่อมมีโทษมาก ถ้าประกอบด้วยคุณความดีน้อย ย่อมมีโทษน้อย ถ้ามีความพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่มีความพยายามมากก็มีโทษมาก มีความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย

4) **มุสาวาทา เวมณี** แปลว่า เว้นจากการกล่าวคำเท็จ คือ งดเว้นจากการคำพูดที่บิดเบือนจากความจริง โดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้นเช่นแสดงพยานหลักฐานเท็จ มีข้อห้ามและองค์ประกอบดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศีล	ลักษณะการห้าม	องค์ประกอบ	ลักษณะการทำผิด
มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคาหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด	1. ห้ามกล่าวเท็จ 2. ห้ามกล่าวคำอนุโลมมุสา 3. ห้ามกล่าวคำปฏิสสวะคือรับคำแล้วไม่ยอมทำตาม	1. เรื่องไม่จริง 2. มีจิตคิดจะพูดให้ผิด 3. พยายามพูดให้ผิด 4. ผู้อื่นเชื่อตามความพยายามนั้น	1. กล่าวเท็จด้วยตนเอง 2. ใช้ให้ผู้อื่นกล่าวเท็จ 3. เขียนเรื่องไม่จริงส่งให้ผู้อื่น เช่นเขียนจดหมายประกาศทางวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ 4. เขียนเรื่องที่ไม่จริง ปิดประกาศ พิมพ์ จารึก หรืออัดเสียงไว้ ฯลฯ

การแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดเช่น สร้างหลักฐานเท็จปลอม แผลงเอกสารหรือหลักฐาน การพูดให้ผู้อื่นเชื่อในถ้อยคำเท็จ สิ่งทีกล่าวมานี้จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นก็แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตัดรอน เช่น คนที่ไม่ให้ของของตนก็พูดไปว่าไม่มี ก็ยังมีโทษน้อย แต่ถ้าเป็นพยานเท็จก็มีโทษมาก

5) **สุราเมรยมชฺชปมาทฏฐานา เวมณี** แปลว่า เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะไป พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษแห่งการดื่มสุราเมรัยไว้ 6 ประการ ไว้ในทีฆนิกายปาฏิกวรรค สังคาลสูตร ว่า “ดูกรคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 6 ประการนี้ คือ ความเสื่อมทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง 1 ก่อการทะเลาะวิวาท 1 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 1 เป็นเหตุเสียชื่อเสียง 1 เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย 1 มีบทที่ 6 คือ เป็น

เหตุทอนกำลัง ปัญญา 1 ดุรคฤหบดีบุตร โทษ 6 ประการ ในการประกอบเนืองๆ ซึ่งการต็ม น้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเหล่านี้แล ” (Thai Tipitaka, 11/179/164) ซึ่งศีลข้อ 5 มีองค์ประกอบดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Surin Tulanwattanachit, 2014 : 92-94)

ศีล	ลักษณะการห้าม	องค์ประกอบ	ลักษณะการทำผิด
สุราเมรัยยะ คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้ออื่น	1. ห้ามต็มสุราและเมรัย 2. ห้ามเสพสารเสพติดทุกชนิด	1. น้ำเมา มีสุราและเมรัย เป็นต้น 2. มีจิตคิดจะต็มหรือเสพ 3. พยายามต็มหรือเสพ	1. น้ำเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น ล่วงล้ำคองไป 2. สารเสพติดเข้าสู่ร่างกาย

การต็มสุราและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้วยังบั่นทอนสติปัญญา อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การขาดกรรม อกชิงวิ่งราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงต้มตุ๋น และอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศีลทั้ง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแ้วและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิต และสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอันสืบไปอย่างต่อเนื่อง

พุทธจริยศาสตร์กับศีล 5

พุทธจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติชีวิตหรือความดีอันสูงสุด (Supreme good) เพื่อขึ้นให้ถึงความดีอันสูงสุดนั้น จะต้องมืปฏิบัติ (Path ; Way ; Method) สำหรับดำเนิน คือเป็นการสร้างเหตุเพื่อบรรลุผลถ้าต้องการผลอันสูงสุดก็ต้องสร้างเหตุให้สมควรกัน พุทธจริยศาสตร์เป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ กล่าวคือการกระทำและความเพียรว่าเป็นเบื้องต้น

แห่งความสำเร็จผลทั้งปวง ไม่ประสงค์ให้ใครได้ดีหรือประสบความสำเร็จลอยๆ หรือด้วยการ
อ้อนวอน แต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเอง พุทธจริยศาสตร์เป็น A Self-do-it Religion คือ
ศาสนาที่ต้องทำเอง (Vasin Inthasara, 2006 : 34-35) พุทธจริยศาสตร์เป็นการศึกษาถึง
พฤติกรรมแห่งความประพฤติ หลักแห่งการดำเนินชีวิตของบุคคลแต่ละระดับซึ่งแยกออกเป็น
2 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนของผู้ครองเรือนซึ่งเรียกว่า “คฤหัสถ์” และส่วนของนักบวชเรียกว่า
“บรรพชิต” หลักแห่งความประพฤติหรือหลักแห่งการดำเนินชีวิตของบุคคลทั้ง 2 เมื่อกล่าว
โดยระดับความสูงต่ำแล้ว มีอยู่ 3 ระดับด้วยกันคือ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้นอันได้แก่ ศีล 5
พุทธจริยศาสตร์ระดับกลางอันได้แก่ กุศลกรรมบถ และพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงอันได้แก่
มรรคมรรค 8

พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงความดีและความชั่วของมนุษย์ว่ามนุษย์ทุกคน
สามารถพัฒนาจิตใจไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ด้วยความเพียรของตนมีจุดหมาย
สูงสุด (นิพพาน) ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาดังนั้นในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์
ของพระพุทธศาสนามีได้มีการกล่าวถึงเกณฑ์ตัดสินความดีและความชั่วของมนุษย์อย่าง
ตรงไปตรงมาในพระพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ซึ่งเป็นคำสอนต่างๆที่ได้สะท้อนให้
เห็นระบบจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยแต่ละท่านใช้วิธีตีความจาก
คำสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ดังนั้นจึงอาจมีผู้ตีความจากพระพุทธพจน์แตกต่างกันไปบ้าง
ในรายละเอียด

พ

พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักศีลธรรมหรือหลักความประพฤติที่พึงงามอันเป็นแม่แบบของ
จริยธรรมจากเรื่องของการกระทำ (action) (Phra Phrom Kunaporn (P.Payutto), 2009 :
234) พุทธจริยศาสตร์ถือว่าการกระทำหรือกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยเจตนาไม่ว่า
การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำดีหรือการกระทำชั่วก็ตามดังนั้นเจตนาของการกระทำต่างๆ
ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้หรือเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าการกระทำอย่างไรดีการกระทำอย่างไรชั่วดังที่
พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในธรรมบทตอนหนึ่งว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นประธานมีใจประเสริฐ
ที่สุดสำเร็จด้วยใจถ้าบุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้วจะพูดก็ตามจะกระทำก็ตามเพราะ
ทุจริต 3 อย่างนั้นทุกขย่อมตามเขาไปเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคตัวลากเกวียน” พุทธ
ปรัชญาถือว่าเจตนาเป็นมาตรการตัดสินการกระทำเพราะเจตนาเป็นตัวแท้ของกรรมบุคคล
คิดแล้วจึงกระทำความกรรมด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ (Thai Tipitaka 22/335/365)

ศีลคือสิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ควรงดเว้น ควรละเว้นไม่ปฏิบัติเมื่อเราไม่ประพฤติปฏิบัติก็จะทำให้เกิดความสงบ ร่มเย็นเป็นสุข มีความปรกติเย็นสบายตามมา เป็นหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อาการปกติของพฤติกรรมของมนุษย์ ความเย็นสบายอันเกิดขึ้นภายในจิตใจผู้ปฏิบัติ เบญจศีลหรือศีลห้า หมายถึง อาการงดเว้นจากความชั่ว คือ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์งดเว้นจากการลักทรัพย์งดเว้นจากการประพฤติล่วงละเมิดทางเพศงดเว้นจากการพูดเท็จงดเว้นจากการดื่มสุราและยาเสพติด เป็นต้น ศีลจึงหมายถึงข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปรกติสุขกลมกลืนไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยให้มนุษย์สำรวมกายวาจาไม่ให้ไปล่วงเกินตนเองและผู้อื่นและเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะสงบสุข

วิเคราะห์ศีล 5 ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์

ศีล 5 หมายถึงข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปรกติสุขกลมกลืนไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยให้มนุษย์สำรวมกายวาจาไม่ให้ไปล่วงเกินตนเองและผู้อื่นและเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะสงบสุข เบญจศีลหรือศีลห้า หมายถึง อาการงดเว้นจากความชั่ว คือ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์งดเว้นจากการลักทรัพย์งดเว้นจากการประพฤติล่วงละเมิดทางเพศงดเว้นจากการพูดเท็จงดเว้นจากการดื่มสุราและยาเสพติด เป็นต้น ศีลในพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) จุฬศีล (ศีลอย่างเล็กน้อย) 2) มัชฌิมศีล (ศีลอย่างกลาง) 3) มหาศีล (ศีลอย่างใหญ่) เป็นต้นซึ่งกล่าวตามลักษณะความระเอียดและความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ถึงแม้ศีลจะมีความแตกต่างกันแต่ก็มีลักษณะเดียวกันคือทรงไว้ซึ่งกุศลธรรมเป็นลักษณะเป็นปกติทางกาย ทางวาจา ไม่ละเมิดทุจริตแต่ให้เป็นสุจริต พ้นจากความชั่วทั้งปวงเป็นลักษณะ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำความดีอันเป็นจุดหมายของชีวิตและทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเรียบร้อย ศีล 5 จึงมีความสำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ เป็นระเบียบปฏิบัติของสังคม ได้แก่ การทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี และเป็นที่รองรับของคุณธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอันส่งผลสืบเนื่องโดยลำดับขั้นตอนเพราะการที่บุคคลจะอยู่ร่วมกันได้เป็นหมู่เล็กขึ้นไปตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปก็ด้วยอานุภาพ

ของศีล กล่าวคือบุคคลที่อยู่ในหมู่นั้นนั่นเองต่างก็มีศีล คือ ไม่ฆ่ากันไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักขโมย
ของกันและกัน รวมความว่าไม่ประพฤติเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีธรรมต่อกัน อีกทั้งยังมี
ส่วนสำคัญในการพัฒนา 3 ประการ คือ การพัฒนาด้านการพูด การพัฒนาด้านการกระทำ
และการพัฒนาด้านอาชีพ ศาสนาอื่นๆ ก็เช่นกันต่างก็เชื่อว่าสังคมแห่งศาสนิกชนนั้นๆ มี
ความสงบสุขได้ก็เพราะพวกเขาปฏิบัติเคร่งครัดในศีลของศาสนาของ

ศีล 5 มีสาระมุ่งไปเพื่อการไม่เบียดเบียนซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นของการสร้าง
สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูลศีลต่อจากนั้นจะเป็นการเน้นการเกื้อกูลสิ่งแวดล้อมและ
ความเป็นอยู่ส่วนตัวและการฝึกหัดขัดเกลา (กิเลส) ตนเองการรักษาศีลมีเป้าหมายหลัก 2
ประการคือขัดเกลาจิตพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข
และเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ศีลในทัศนะเชิงจริยธรรมนั้นเป็นการรู้จัก
สำรวมระวังตามชั้นภูมิของแต่ละบุคคลตามแนวทางความเหมาะสมแก่ฐานะ ศีลที่ดี ลึกซึ้งบท
กัณฑ์ วินัยกัณฑ์ มีความใกล้เคียงกันแต่ศีลมุ่งความสงบสุขตามปกติของธรรมชาติ คือ หลักที่จะ
รักษาความสมดุลของธรรมชาติไว้ เช่นที่ท่านแสดงไว้ว่า คนหว่านพืชเช่นใด ก็ต้องได้รับผล
จากพืชชนิดนั้น ผู้กระทำความดีย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำความชั่วย่อมได้รับผลแห่งความชั่ว
ส่วนวินัยนั้น ได้แก่ ส่วนที่แยกออกมาจากศีลนั่นเองหากแต่มุ่งการกำกับความประพฤติของ
บุคคลในหมู่คณะ ให้ปฏิบัติสอดคล้องกับความมุ่งหมายของชุมชน หรือหมู่คณะที่ต้องการ
ฝึกหัดตนให้พัฒนายิ่งขึ้นๆ ไปโดยวิธีนำเอาหลักธรรมในศีลนั้นนั่นเองมากำหนดเป็นวินัย
บังคับแก่พวกตน เมื่อกล่าวโดยสรุป คือ ศีลในระดับธรรม เป็นเรื่องของธรรมชาติล้วนๆ และ
ศีลในระดับวินัยเป็นเรื่องของสังคมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

ศีลในพระพุทธศาสนาสามารถสรุปลงได้เป็น 2 ประเภท คือ ศีลสำหรับผู้ยัง
ต้องการใช้ชีวิตอยู่ตามปกติ และศีลสำหรับผู้ต้องการจะฝึกตนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดซึ่งศีล
ในส่วนของคุณุศลหรือผู้ครองเรือนนั้นเป็นศีลสำหรับการดำเนินชีวิตที่อิงตามทัศนะของ
พระพุทธศาสนา ศีล 5 มีปรากฏว่าเป็นหลักสำหรับการดำเนินชีวิตที่มีมาก่อน
พระพุทธศาสนา ส่วนศีลสำหรับผู้ต้องการฝึกตนเพื่อบรรลุธรรมขั้นสูงนั้นเป็นพุทธบัญญัติที่
เกิดขึ้นเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ศีลทั้ง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติ
ปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแ้วและภัยทำให้สังคมมีความสงบ
เรียบร้อยหากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้วความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็น
ปัญหาของชีวิตและสังคมพระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุขสงบมีเอกภาพ

ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิตโดยให้มีความรักมีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุขไม่เดือดร้อนเป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลทั้งยังเป็นเกณฑ์ตัดสินความดี-ชั่ว ถูก-ผิด ทางด้านความประพฤติของคนในสังคมอีกด้วย พุทธจริยศาสตร์ถือว่าพฤติกรรมของมนุษย์ส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากเจตนาหรือเริ่มที่ใจเป็นเบื้องต้น แล้วส่งผ่านพฤติกรรมนั้นออกมาในลักษณะการกระทำทางกาย ศิลเป็นหลักพื้นฐานของความต้องการมนุษย์ที่ว่าด้วยการรักความสงบสุข มีความต้องการทางกายไม่ปรารถนาให้ตนถูกเบียดเบียน มีความหวังแทนทรัพย์สินและของของตน เป็นต้น

ศีล 5 จัดเป็นหลักความดีเบื้องต้น ซึ่งพุทธปรัชญาสอนว่ามนุษย์ทุกคนควรจะต้องปฏิบัติตามเพื่อความสมบูรณ์ในตัวเองพุทธปรัชญาถือว่าศีล5เป็นจริยศาสตร์ที่มีเหตุและผลเมื่อมนุษย์ทุกคนถือปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่ความสงบสุขทั้งของตนเองและสังคมโดยรวม เพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานในเรื่องความปลอดภัยของชีวิต ฉะนั้นการที่เราไม่เบียดเบียนผู้อื่นก็ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่าเราไม่ก่อเวร หลักพุทธจริยศาสตร์เบื้องต้นนี้เป็นข้อปฏิบัติเพื่อป้องกันความประพฤติไม่ดีอันเกิดขึ้นทางกายและวาจา อันเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกัน และการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย

ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์มีความเป็นสมบูรณ์นิยม กล่าวคือเป็นหลักความประพฤติที่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมาเช่นเดียวกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่นๆ เป็นหลักสากลที่ครอบคลุมมนุษย์ทุกคนเช่น หลักเบญจศีล โดยเริ่มจากข้อที่หนึ่ง การละเว้นจากการฆ่า ซึ่งการฆ่าสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นใครอะไร สัตว์เล็ก น้อยใหญ่ ที่ใด เวลาใด หลักทรัพย์ไม่ว่าจะลักของใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ เวลาใด ก็จัดว่าเป็นอกุศลนาทาน ไม่มีข้อยกเว้น ถือว่าผิดศีลและมีผลเป็นบาปอย่างแน่นอน พุทธปรัชญาจัดศีล5เข้าในจริยศาสตร์ระดับต้น อันเป็นข้อปฏิบัติที่ทุกคนจำเป็นจะต้องมีและสร้างให้เกิดขึ้นเป็นปกติภายในจิตใจ เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จะเห็นว่าการที่มนุษย์ หลักพุทธจริยศาสตร์เบื้องต้นนี้เป็นข้อปฏิบัติเพื่อป้องกันความประพฤติไม่ดีอันเกิดขึ้นทางกายและวาจา อันเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกัน และการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัยศีล 5 จัดเป็นจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรที่จะมี เพราะไม่เพียงแต่จะทำให้มีความแตกต่างจากสัตว์ แต่ยังเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่สังคมทุกๆ สังคมต้องการโดยการตั้งเป็นกติกาเบื้องต้นในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆ ไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบ

ของกฎหมาย ข้อบังคับ จารีตประเพณี ข้อปฏิบัติร่วมกันว่าดี เป็นต้น ศิลคือความปกติทางด้านความประพฤติของมนุษย์ทุกคน การที่พระพุทธเจ้าทรงจัดศีล 5 เป็นจริยธรรมเบื้องต้นนั้นเพราะ การที่มนุษย์สรวมกาย สรวมวาจา ได้นั้นย่อมเกิดขึ้นจากภายในคือจิตใจที่มีเจตนาอันดี ทั้งยังเป็นบาทฐานเพื่อพัฒนาไปสู่จริยธรรมที่สูงขึ้นไปได้อีก ซึ่งจะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงสิ่งที่ต้องศึกษาที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” โดยเริ่มต้นจาก ศีล เป็นเบื้องต้น แล้วก็สมาธิเป็นท่ามกลาง จนก่อให้เกิดปัญญาในที่สุด ซึ่งเป้าหมายสูงสุดในพุทธปรัชญาก็คือการหลุดพ้นทางจิตวิญญาณ (พระนิพพาน)

เกณฑ์ตัดสินทางจริยศาสตร์บรรทัดฐานชีวิตคุณธรรมในสังคมไทยมีที่มาจากหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งอนุมานได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวไทยพุทธ แนวทางคุณธรรมพื้นฐานดังกล่าวได้แก่ ศีล 5 คือ ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น ไม่ทุจริตฉ้อโกง ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่หลอกลวงกล่าวเท็จ และไม่เกี่ยวข้องสิ่งเสพติดให้โทษ หากพิจารณาในรายละเอียดของคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการ ขั้นต้นแล้วจะพบว่า คุณธรรมดังกล่าวมีแต่จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขสิ่งที่เป็นมาตรการทางจริยธรรมที่จะตัดสินว่าการกระทำใดเป็นกุศลกรรมและเป็นอกุศลกรรม คือ สิ่งที่เป็นมาตรการทางจริยธรรมที่จะตัดสินความเป็นกุศลกรรม คือ กุศลมูล 3 ได้แก่ ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง และสิ่งที่เป็นมาตรการทางจริยธรรมที่จะตัดสินความเป็นอกุศลกรรม คือ อกุศลมูล 3 ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ศาสนาพุทธเป็นสัมบูรณ์นิยมในแง่ที่ว่ากุศลมูล 3 กับอกุศลมูล 3 เป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำและเกณฑ์นี้เป็นสิ่งตายตัวแน่นอน พระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำทั้งที่ถูกต้องและผิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่เป็นไปอย่างเสรี แต่เป็นเสรีภาพที่สัมพันธ์กับกฎของเหตุและผล และที่สำคัญคือความตั้งใจหรือเจตนาอันแรงกล้าของบุคคลที่มีต่อการกระทำนั้นๆ

ศีล ถือว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเพื่อเข้าสู่ความดีสูงสุดในทัศนะของพุทธปรัชญา ในด้านบุคคลถือว่าเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติในการควบคุมความชั่วหรือการกระทำไม่ดีทั้งหลายทางกาย วาจา เพื่อพัฒนาตนเองทางด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อควมมีเสรีภาพ ภารดรภาพ และสร้างสันติสุข ศีล 5 จึงถือเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามทัศนะพุทธปรัชญาคือพระนิพพาน ดังปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางหลักการละความชั่วเป็นข้อแรก แล้วพัฒนาตนเองเข้าสู่ความดีเป็นท่ามกลาง พัฒนาด้านจิตใจเป็นที่สุด

เมื่อสังคมประกอบด้วยมนุษย์เป็นส่วนประกอบสำคัญ การที่สังคมจะสงบสุขหรือวุ่นวายจึงเกิดจากองค์ประกอบขนาดย่อยเป็นประการสำคัญ กล่าวคือเมื่อบุคคลดี ครอบครัวดี ชุมชนดี สังคมโดยรวมก็จะได้รับผลดีด้วย

ศีล 5 เป็นการรักษาทายกายและวาจา ซึ่งในการที่มนุษย์จะทำตามหรือทำผิดต่อศีลนั้นส่วนสำคัญมาจากใจหรือจิตที่ประกอบด้วยเจตนา ยกตัวอย่างคือ จิตคิดจะฆ่าหรือกระทำผิดต่อศีล ภายเป็นตัวลงมือกระทำ ความสำเร็จเกิดและมีผลของการกระทำนั้นๆ ตามมา ซึ่งพุทธปรัชญาเรียกว่า กรรม เมื่อมองจากแง่ของเกณฑ์ตัดสินของศีล 5 ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่าด้วยองค์ประกอบของศีล จะเห็นได้ว่าเป็นเกณฑ์ที่ตายตัว เช่น รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ลงมือฆ่าสำเร็จ สัตว์นั้นตาย ถือว่าผิดต่อศีลข้อที่หนึ่ง แต่ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าผิดมากหรือน้อย พุทธปรัชญาจึงกล่าวถึงเจตนาในลักษณะของเกณฑ์ตัดสินร่วม เมื่อพิจารณาดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าศีล 5 เป็นมาตรฐานเพื่อการตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านจริยศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสังคมโดยรวม เพราะสังคมจะอาศัยแค่กฎหมายคงยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ศีล 5 จึงถือได้ว่าเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีของบุคคลในสังคมนั้นๆ เพราะถือได้ว่าศีล 5 เป็นพื้นฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนในสังคมต้องการและยอมรับว่าดี ศีล 5 ในฐานะเครื่องขัดเกลาภิเลสฐานของศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทได้แก่ความปรารถนาที่จะพ้นทุกข์หรือความปรารถนาที่จะอยู่ในสภาวะที่ไร้ทุกข์ ทศณะของพุทธปรัชญาเถรวาทหลักของศีลธรรม คือการประพฤติปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่นโดยมีจุดประสงค์เพื่อทำให้ความทุกข์ลดน้อยลงตามลำดับจนถึงที่สุดคือหมดความทุกข์โดยสิ้นเชิง ดังมีพุทธดำรัสที่ยืนยันเรื่องนี้ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ในกาลก่อนก็ตาม ในกาลบัดนี้ก็ตาม เราบัญญัติสอนแต่เรื่องความทุกข์และความดับสนิทไม่มีเหลือของความทุกข์เท่านั้น”

ปรัชญาศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นคือความพยายามตอบปัญหาว่า เราควรทำอะไร? ซึ่งเป็นทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องของสังคม และคำตอบสำหรับปัญหานี้น่าจะเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาว่า เป้าหมายหรือจุดประสงค์ของชีวิตคืออะไร? และเพื่อการบรรลุเป้าหมายหรือจุดประสงค์นั้น เราจะต้องปฏิบัติอย่างไร? ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม และสาระสำคัญหรือหัวใจของปรัชญาศีลธรรมตามแนวพุทธฝ่ายเถรวาทอาจสรุปได้ด้วยพุทธภาษิตที่ว่า จงเว้นชั่ว ทำดี และชำระจิตของตนให้ผ่องใส ศีล 5 เป็นหลักการปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้บุคคลได้ขัดเกลาภิเลสที่จะเกิดขึ้น ในทางพุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักการปฏิบัติไว้ 3

ระดับ คือ เบื้องต้น ท่ามกลาง และสูงสุด การปฏิบัติตามหลักของศีล 5 จัดอยู่ในระดับต้น คือ การขัดเกลาจิตใจที่เป็นฝ่ายอกุศลมูล 3 ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ เพื่อเมื่อบุคคลสามารถดำเนินชีวิตให้เป็นไปในเบื้องต้นได้แล้วย่อมสามารถพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ ในฐานะปุถุชนคนธรรมดาที่มีอกุศลมูลเป็นสรณะอันเป็นพื้นฐานของมนุษยการเว้นจากการทำความชั่วก็คือการเว้นจากการกระทำที่ประกอบอยู่ด้วยอกุศลมูลอันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะการกระทำที่ประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลงจะนำไปสู่ความทุกข์ การเว้นจากการทำความชั่วย่อมจะทำให้ความทุกข์ลดน้อยลง ส่วนการทำความดีก็คือการกระทำที่ประกอบอยู่ด้วยอกุศลมูลคือความไม่โลภไม่โกรธไม่หลง ซึ่งเป็นการกระทำที่นำไปสู่ความสุข ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับการลดน้อยลงของความทุกข์นั่นเอง และการทำใจให้บริสุทธิ์นั้นก็คือการพยายามทำใจของตนให้ปราศจากความโลภความโกรธความหลงโดยสิ้นเชิง และตามหลักการของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นใจที่ปราศจากความโลภความโกรธความหลง ย่อมหมายถึงใจที่ปราศจากความทุกข์โดยสิ้นเชิงนั่นเอง และสำหรับในเรื่องของความทุกข์และวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อดับทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ในเรื่องของอริยสัจสี่ และทางวางหลักของศีลเพื่อเป็นระเบียบในการดำเนินชีวิตเบื้องต้น อันเป็นกรอบในการพิจารณาพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และเพื่อสร้างคุณภาพทางจิตนั่นเอง

References

- Buddhadasa Phikkhu. (1999). *Some Aspects Of Eroticism In The Viewpoint of Buddhadasa Phikkhu*. Bangkok : Health Publishing House.
- Chaiwat Atpat. (2000). *Ethics*. (8th ed.). Bangkok : Ramkhamhaeng University Press.
- Khemanan Khemanan. (2010). *Peace, One Choice and the 5 Precepts Panchasan. Buddhist Ways to Peace World*. Bangkok: Phumthong.
- Thanit Yoo Pho. (1997). *Ansit Silp 5*. Bangkok : Maha Chulalongkorn Ratchawitthayalai Printing School.
- Phra Dhamma Pikaka (P.O.Payutto). (1998). *Human Rights: Create peace or break down society*. Bangkok: Sahamikid Co., Ltd.
- Phra Phrom Kunaporn (P.Payutto). (2009). *Dharma Dharma revised and expanded*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Phaisan Visalo. (2009). *Future Buddhism, Trends and Exit from the Crisis*. (2nd ed.). Bangkok : Komol Plengthong Foundation.

- Surin Tulanwattanachit. (2014). *The war that is justified in religious ethics*. Thesis according to the Ph.D. Department of Philosophy, Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Vasin Intharap. (2006). *Buddhist Ethics*. (2nd ed.). Bangkok : Sand Printing Press.